

"Mebâhisindeki câmiyet-i harikadır." Kur'an'ın "konularındaki camiiyet" hakkında bilgi verebilir misiniz?

Kur'an, insan ve insanın vazifesi, kâinat ve kâinatın Yaraticısının, arz ve semavatın, dünya ve âhiretin, geçmiş ve geleceğin, ezel ve ebedin küllî konularını cem etmekle beraber;

- insanın nutfeden (zigottan) yaratılması, tâ kabre girinceye kadar;

- yemek, yatmak âdâbından tut, tâ kaza ve kader konularına kadar;(1)

- âlemin altı günde yaratılmasından tut(2) tâ Zariyat ve Mürselat Sûrelerinin başındaki yeminlerle işaret olunan, rüzgârların esmesindeki vazifelerine kadar;(3)

- **"Allah kişiyle kalbi arasına girer."** ve **"Allah dilemedikçe siz dileyemezsiniz."**(4) işaretleriyle, insanın kalbine ve iradesine müdahalesinden tut, tâ, **"bütün semavatı bir kabzasında tutmasına"**(5) kadar;(6)

- **"Biz o yeryüzünde hurma ve üzüm bahçeleri yarattık."**(7) âyetince zeminin çiçek, üzüm ve hurmasından tut, tâ **"Yeryüzü müthiş bir sarsıntıyla sarsıldığında..."**(8) âyeti ile ifade ettiği hayret verici hakîkate kadar;(9)

- ve semanın **"Sonra duman halindeki semâya müteveccih oldu."**(10) haletindeki vaziyetinden tut, tâ dumanla yarılmasına ve yıldızlarının düşüp hadsiz fezada dağılmasına kadar(11)

- ve dünyanın imtihan için açılmasından, tâ kapanmasına kadar

- ve âhiretin birinci menzili olan kabirden, sonra berzahtan, haşîrden, köprüden tut, tâ Cennet'e, tâ saadet-i ebediyeye kadar;(12)

- mazi zamanının vukuatından, Hazret-i Âdem'in hilkat-ı cesedinden, iki oğlunun kavgasından tâ Tufana, tâ Firavunun kavminin boğulmasına, tâ ekser peygamberlerin mühim olaylarına kadar(13)

- ve “**...Rabbiniz değil miyim?**”(14) işaret ettiği ezeli hâdiseden tut, tâ “**Bazı yüzler o gün ışıl ışıldır, Rabbine bakar.**”(15) ifade ettiği ebedi vakiya kadar bütün esas ve mühim konuları öyle bir tarzda beyan eder ki; o beyan, bütün kâinatı bir saray gibi idare eden ve dünyayı ve âhireti iki oda gibi açıp kapayan ve zemin bir bahçe ve sema, yıldızlar lambalarıyla süslendirilmiş bir dam gibi tasarruf eden, geçmiş ve gelecek, bir gece ve gündüz gibi nazarına karşı hazır iki sahife hükmünde temaşa eden, ezel ve ebed, dün ve bugün gibi olaylar silsilesinin iki tarafı birleşmiş, ittisal peyda etmiş bir sûrette hazır bir zaman gibi onlara bakan bir Zât-ı Zülcelal'e yakışır bir beyan tarzıdır.

Dipnotlar:

(1) “**Yiyiniz, içiniz, fakat israf etmeyiniz.**” âyeti yemekle ilgili önemli bir adabı ders verdiği gibi, “**Ey iman edenler! Ellerinizin altında bulunanlar ve sizden henüz bulûğ çağına ermemiş olanlar, günde üç defa (yanınıza girecekleri zaman) sizden izin istesinler...**” âyeti yatak odasına girmenin bir adabını ders verir. “**Biz her şeyi bir kaderle yarattık.**” âyeti ve benzerleri de kader konularını bize anlatır. İlgili âyetler için bk. A'raf, 7/31 ve Nur, 24/58.

(2) “**Altı gün**”den murat, altı devirdir. Kur'anda bin sene ve elli bin sene için de “**gün**” tabiri kullanılır. Küçük âlem olan insan, ana rahminde nutfe, alaka gibi başlıca altı merhaleden geçer, dünyada da bebeklik, çocukluk gibi başlıca altı merhale üzere yaşar. Büyük insan olan âlem de altı merhale geçirecek, altı devir görecektir şekilde programlanmıştır.

(3) İlgili âyetlerden anlarız ki, her taraftan esen rüzgâr, rastgele değil ilâhî emirlere göre eser.

(4) Enfal, 8/24; İnsan, 76/30 ve Tekvir, 81/29.

(5) Zümer, 39/67.

(6) Yani hem mikro, hem de makro âlemde icraatta bulunan ancak Allah'tır. Kişi, kendi iradesine bile tam hâkim olmadığı gibi, o koca gökler de Allah'ın kabza-i tasarrufundadır.

(7) Yâsin, 36/34.

(8) Zilzâl, 99/1.

(9) O, yeryüzünü inşa ile tanzim ettiği gibi, gün gelecek bu evimizi yıkacak, dünya hayatına son verecektir.

(10) Fussilet, 41/11.

(11) İlgili âyetler için bk. Duhan, 10 ve Tekvir, 2. Her iki âyette de **“duman”** anlamında **“duhan”** kelimesi geçer. Dumanda belli bir şekil yoktur. Âlemin başlangıcında da âlem belli belirsiz bir halde idi, kıyamet koptuğunda da yine o belli belirsiz hal kendini gösterecektir. Nitekim bir başka âyette “O gün semayı kitabın sayfalarını dürer gibi düreriz ve onu ilk yaratma haline iade ederiz” denilmektedir.

(12) Burada sayılan menziller bizim için gayp hükmündedir. Kabir ile berzahı şöyle ayırt edebiliriz: Kabir, cesedin bırakıldığı yer, berzah ise ruhun gönderildiği yerdir.

Bedenimiz topraktanır ve toprağa rücu eder, böylece toprak bize verdiğini geri almış olur. Bedenden müstakil yaratılan ruhumuz ise, ölümlle berzah âlemine gönderilir. Berzah âlemi kıyamet kopuncaya kadar ruhların misafir edilecekleri âlemdir. "Onlar için yeniden diriltilecekleri güne kadar bir berzah vardır" âyeti, bu âlemden bahsetmektedir. bk. Mü'minun, 23/100.

(13) Kur'an bize âdeta insanlık tarihi dersi verir. Gerçi bütün tarihi olayları onda bulamayız, ama onda anlatılanlar bütün devirlere ışık tutacak özellikler taşımaktadır.

(14) A'râf, 7/172.

(15) Kıyâme, 75/22-23. Öyle görölüyor ki, Kur'anda hem ezel hem de ebedin konuları ele alınmıştır.